

Árnyjáték

Szerző: BARATI NOÉMI (grafikusművész osztatlan tanári MA)

Témavezető: FÁBIÁN ERIKA, művésztanár, Képzőművészeti és Művészetelméleti Intézet,
Képzőművészeti Tanszék

(Művészeti és Művészettudományi Szekció: *Képgrafika 1.* szekciótagozat; 2. helyezés)

Mindenütt kertek öveznek minket: a szabadban, a talaj szintjén, az égen: tájkertek, városkertek, felhőkertek – állítja Tillmann J. A. Szerinte létezik olyan kert is, amely a belsőnkben burjánzik: amely a személyes emlékek és az összetartozás kertje. Ez mindenkinek más és más. Számomra az emlékezés mint komplex érzésvilág új távlatokat nyitott a vizuális kifejezőmódban. A raktározott ismereteinkre, őrzött emlékeinkre való visszatekintés az idő múltával gátlódik. Egy változatos táj látványa, egy misztikus erdő, egy-egy fénytörés felidézi az otthonomhoz fűződő emlékeimet: ám ezek már megfakultak, csak érzésekként és benyomásokként gomolyognak bennem. Homályos képpé válnak, amin áttör néhol a fény. Megvilágít egy-egy jelenetet, majd továtűnik, nesztelenül elillan. Képeim az eltűnő emlékfoszlányok vizuális vetületei.

Projekttem kiindulási alapjához a kert mint hívószó szolgált alapul. A kert mind fizikai realitásában, mind metaforikus értelmében nagy jelentőséggel bír. Számos értelmezési lehetőség kapcsolódhat a fogalmához, a téma feldolgozásához pedig nagyszámú alternatíva és különböző perspektívák állnak rendelkezésre. (Pl. a kert mint szimbólum feldolgozása, illetve megjelenése a képzőművészetben stb.)

„Mindenütt kertek vesznek körül bennünket. A szabadban, a földön és az égen: táj-kertek, város-kertek, felhő-kertek. Szülőföldünk, földönkívüli távlatból szemlélve, a tengerek kékjétől keletkezett kontinentális kertek együttesének mutatkozik. Akárcsak a földek és a vizek szabad szemmel már nem látható elemei, az érzékelhetetlenbe vesző legapróbb szegmensei: az anyag minden egyes részét tekinthetjük dús növényzetű kertnek és halakkal teli tónak. De mindegyik növény ága, az állat mindegyik tagja, nedveinek mindegyik cseppje ismét ilyen kert és ilyen tó” – írja Leibniz a *Monadologiában*. (Tillmann, 1997)

Elsődleges forrásmódként, illetve a kert fogalmának pontosabb meghatározásához Tillmann J. A. *Távkertek – A Nyugalom tengerén túl* című könyve szolgált. Írásában többféle kerttípust felsorakoztat, melyek közül némelyik fizikailag létező és művelhető, némelyik pedig metaforikus és gondolati síkon létező objektum.

Tillmann gondolkodásmódja, illetve ahogyan a kerthez mint jelenséghez és fogalomhoz viszonyul, számomra nagyon érdekes és szimpatikus volt, ezért megfelelő kiindulási

alapul szolgált: „A kert a legteljesebb életforma: a sarjadás és kibomlás, a növekedés és gyümölcsözés, a hervadás és elenyésztés foglalata. A kert mindennemű kultiválásnak, képzésnek és művelésnek, alakításnak és alkotásnak is alapképe.” (Tillmann, 1997)

A szövegében szereplő kerttípusok közül az egyik a *belkert*, amelyhez kapcsolódni tudtam, és ez elősegítette gondolatmenetem továbbfejlesztését.

A szerző a lánya által létrehozott apró, üvegcupakban kialakított kertről ír: „Földjéből csigaházak merednek elő, közöttük egy szárára és bolyhos magjaira száradt, valaha volt virág. Ugyanaz a fajta, mint amit egy éve a közeli tó partján szedtünk. Így ez a kert a *személyes emlékek és az összetartozás* kertje is. Igaz, hogy eső nem éri és a nap sem fakaszt újabb virágokat benne.” (Tillmann, 1997)

Írásában később említ egy ehhez hasonló, ám nagyobb méretű, de szintén belső térben létrehozott kertet is, amelyről így gondolkodik: „Ez a belkert utal az ablakomon túli kertre is, amelynek kialakítása, szemlélése és művelése indított e sorok írására. A kinti kerttel összevetve a belkert inkább *képletes*, míg az előbbi élő: a földjéből kinövő, az ég felé törő növényeivel olyan szerves alkotás és alakulás, aminek minden egyes része magában is teljes, és olykor a tökéletesség túl nem szárnyalható virágait fakasztja.” (Tillmann, 1997)

Tillmann allegorikus/jelképes gondolatai arról a számomra először jelentéktelen méretűnek tűnő kertről az üvegcupakban jelentős benyomást tettek rám. Elsősorban az *emlék* szó volt az, ami megragadott, és megfelelő kiindulási alapul szolgált. Tetszett a gondolat, hogy egy kis virág ilyen szempontból is közös emlékké válhat. Ez pedig újabb irányt nyitott a projekt fejlesztéséhez.

Mi az emlék? „Az agyműködés rendkívül bonyolult folyamat, melynek megértése és megismerése még a nagy elmék számára is nehézséget okoz. Bonyolultsága az agy felépítésében és funkcionálásában rejlik. Különböző részei kezelik a vizuális ingereket, a hangokat, a verbális, érzelmi és szaglási emlékeket. Ezekből áll össze az, amit emléknek nevezünk. Ez egy komplex érzésvilág és gondolatiság, amit emberléptékű gondolkodással az emlékezéssel azonosítunk. Ilyenkor az agy különböző részei, egyfajta hálós mintát alkotva összekapcsolódnak, és létrejön az emlék, felidézzük azt.” (Kiss, 2021)

„Egy élőlény életének, történéseinek (vagy eseményeinek) átélésekor rögzített kép annak elméjében, minden érzéklettel együtt. Ezek az érzékletek tükrözik a rögzítéskor a fizikai környezetet, az abban a pillanatban hozott következtetéseket, mérlegeléseket és döntéseket.” (WikiSzótár.hu, 2008)

„A tényszerű ismeretek emléknymainak egy része az idő múlásával eltűnik vagy felidézése gátlódik”, emiatt az feledésbe merül. (Oktatási Hivatal, 2018)

Egyes emlékeink, legyenek jók vagy rosszak, egy idő után megfakulnak, elhomályosulnak, és egyre kevésbe vagy már sehogyan sem emlékszünk rá. „Az emlék megléte független attól, hogy az élőlény tudatosan vissza tud-e emlékezni rá, vagy sem.” (WikiSzótár.hu, 2008)

Számomra fontosak az emlékek, és főként a családom és szeretteim körében eltöltött kellemes hangulatú emlékek. Egy-egy pillanatkép egy szívemhez közel álló helyről, erdőről, tájról, házakról, naplementéről. Ám az idő múlásával ezek az emlékeim megfakulnak, egyre kevésbé válnak vizuálisan láthatóvá. Csak érzésekként és benyomásokként gomolyognak bennem. Homályos képpé válnak, amin áttör néhol a fény. „Az emlékek rövid testünk igencsak hosszú árnyékai...” (Cardarelli)

Az emlék egy „árnyék a ködben, melyre már nem figyel senki sem. Jelen időből múlt idő.” (Veres)

Ezeket az érzéseimet és gondolataimat igyekeztem leképezni.

A képi megformálás elindítójaként az merült fel bennem, hogy mind a kert témájához, és elsősorban a belső kertéhez, mind az emlék fogalmához kapcsolódó benyomásaimat ötvözve jelenítsem meg. Emellett pedig igyekeztem olyan tájakat felidézni, melyekhez kellemes emlékek kapcsolódnak.

Következő lépésként számos fényképet gyűjtöttem össze, amelyek napsütötte tájakat, erdőket, enteriőröket, árnyékokkal teli szobákat ábrázolnak, és valamilyen szinten megfeleltethetők az emlékeimben őrzött tájaknak, helységeknek. Ezek után pedig, megfelelő inspirációt gyűjtve, belefogtam a munkába. A tervet kis méretben készítettem el. A papír nagysága némi kísérletezést követően megmaradt 10,5×15 cm-es méretűnek, melyre ágszénrel, préselt szénrel és fekete tollal dolgoztam.

Mindegyik kép sötét és homályos, akárcsak a megfakult emlékeim. Egy-egy közülük már távoli és elérhetetlen.

A képek többsége tehát absztrakt, kevésbé megfogható, behatárolható egységet alkot, míg vannak köztük olyanok, melyeken egy-egy fát, erdőt, esetleg hegyeket vélhetünk felfedezni. De nagy részében elmosódott, világos és sötét felületek gomolygása, keveredése. A munkafolyamat során a világosabb részeket ragasztószalag segítségével kitakartam.

A kisméretű képekből 70 darab készült, mennyiségük és képi látványuk utal az emlékeim mennyiségére és változatosságára.

Számomra nagyon izgalmas volt belevágni ebbe a sorozatba, úgy érzem, hogy kiléptem a komfortzónámból. Mindenképpen olyan gondolat vagy téma alapján szerettem volna elindulni, amelyhez személyes érzéseket tudok kapcsolni. Ritkán készítek absztrakt képeket, általában egy határozott és előre eltervezett koncepció mentén haladok, most azonban szabadabban és sokszor a véletlenre bízva készíthettem el a képeket. A sorozatot lezártam tekintem, viszont a készítése új távlatokat nyitott, és bátorságot adott ahhoz, hogy nyitottabb legyek az új technikák és kísérletezések felé.

FELHASZNÁLT IRODALOM, FORRÁSOK:

Cardarelli, V. (dátum nélk.). Múlt.

Citatum - <https://www.citatum.hu/idezet/125958>

Kiss, A. (2021. 08. 16.). Emlékeink biológiai háttére. *unipatika.hu*. Letöltés dátuma: 2022. 06. 17., forrás: <https://unipatika.hu/magazin/emlekeink-biologiai-hattere-patika-magazin>

Oktatási Hivatal. (2018). A tanulás folyamata. Budapest.

https://www.nkp.hu/tankonyv/biologia_11/lecke_04_029

Tillmann, J. (1997). Távkeretek – A Nyugalom tengerén túl. Budapest: Kijárat Kiadó, TEVE könyvek. <http://www.c3.hu/~tillmann/konyvek/tavkeretek/kert.html>

Veres, A. (dátum nélk.). <https://www.citatum.hu/kereso.php?kereses=az+eml%E9k+egy+%E1rny%E9k+a+k%F6dben>

WikiSzótár.hu. (2008). Letöltés dátuma: 2022. 06. 17., forrás: <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Eml%C3%A9k>

